

Корейська міфологія — сукупність традиційних міфологічних уявлень, що формувалися на *Корейському півострові* від давнини до *середньовіччя*.

Загальна характеристика

Корейська міфологія формувалася як автохтонна традиція давніх корейців, що поєднувала архаїчні шаманські вірування (див. *Шаманізм*), культ *духів* природи, історизацію міфічних *персонажів*. У перші століття н. е. зазнала помітних китайських культурних впливів, а з 4 ст. — *буддизму*. В деякі історичні епохи Корея була не лише активним транслятором культурно-ідеологічних *концептів* континентальної Східної Азії для *Японського архіпелагу*, але їх творчим інтерпретатором, що також відбилося на характері міфотворення.

Визначальною рисою корейської міфології є рання історизація — міфічні персонажі постають одночасно як напівісторичні й напівлегендарні правителі або герої Давньої Кореї, що народжуються й діють у хронологічно фіксований час і географічно окресленому просторі. Уже в ранніх писемних записах корейських міфів (12–13 ст.) до архаїчних міфологічних *сюжетів* введено пізніші історичні та побутові реалії, що зумовлювало поступове перетворення *міфу* на *переказ*. Ще виразніше це проступає у пізніх міфах про засновників корейських держав, котрі мають історичних прототипів, як-от Ван Гон (бл. 877–943) та Кьон Хвон (бл. 867–936).

У писемній традиції відображено переважно давні міфи про першопредків і пізні міфи про «історичних» героїв, а також культові оповіді, пов'язані з буддизмом і *конфуціанством*, рідше — з *демонологією*. Тому стосовно писемної традиції йдеться радше про реконструкцію міфологічних уявлень. Натомість у фольклорній традиції побутують *космогонічні міфи* (окремі оповіді казкового типу, що не утворюють цілісної системи), міфи про *духів* і *демонів*, про тварин та походження *обрядів*.

Виняткове значення для реконструкції архаїчного шару корейської міфології (особливо космогонічних і теогонічних уявлень) мають т. з. шаманські міфи — *бонпхурі* (букв. — розповідь про походження). У традиційному шаманському обряді *кут* (*камлання*) виконання сакральних текстів *бонпхурі* було невід'ємною

частиною ритуальної дії. Під час обряду щоразу відбувалася актуалізація міфу: мудан (шаманка) через спів, *речитатив*, танець і символічні дії відтворювала події сакрального часу та встановлювала зв'язок між світом людей, духів і *божеств*. Саме тому корейські шаманські міфи розглядають не лише як *наратив*, але й важливий елемент ритуальної практики.

Для корейської міфології характерне уявлення про нерозривний зв'язок людини (громади), природи та сакрального простору.

Джерела

Джерельна база корейської міфології є різноманітною, проте фрагментарною. Найдавніші записи міфів про родоначальників було здійснено в давніх *хроніках* (майже не збережені) корейських держав Когурьо (37 до н. е. — 668), Пекче (18 до н. е. — 660) та Сілла (57 до н. е. — 935), а найперші відомості про них містяться також у китайських династійних історіях. Важливі міфологічні відомості збереглися в першому офіційному *літописі* «Самгук сагі» («Історичні записи трьох держав»; опубл. 1145) Кім Бусіка (1075–1151). Найповніше рання корейська міфологія подана в «неофіційній історії» буддистського ченця Ільйона (1206–1289) «Самгук юса» («Події, що залишилися від часів трьох держав»; 2-га пол. 13 ст.). Пізні міфи ввійшли також до «Корьо са» («Історія Корьо»; 1451). Фрагментарні, наближені до історичних життєписів записи окремих міфів збереглися також в епіграфічних пам'ятках Кореї, зокрема міф про Джумона — на *стелі*, присвяченій правителю Когурьо Квангетхо (374–413).

Чималу цінність мають поетичні обробки міфів та історичних переказів, середньовічні історично-географічні твори, старовинні корейські *енциклопедії* та збірники пхесоль — *прози* малих форм (12–15 ст.).

Не менш важливими джерелами є шаманські міфи (бонпхурі), які репрезентують, на відміну від середньовічних історичних хронік, найархаїчніший пласт корейської міфології. Шаманська традиція Кореї мала виразні регіональні особливості. Найповніше архаїчні міфи збереглися на острові Чеджу, тоді як у північних районах, зокрема Хамгьоні, переважали розлогі героїко-космогонічні цикли, а в центральній частині країни, насамперед

у районі м. Сеула, шаманські тексти зазнали значнішого впливу буддизму, даосизму та конфуціанства. Порівняльне вивчення цих регіональних традицій є одним із важливих напрямів сучасної корейської фольклористики.

Міфічні сюжети відображені в настінному живописі *гробниць* Когурьо 4–7 ст., міфологічна *символіка* трапляється на черепиці, кахлях і бронзових дзеркалах періоду Пекче та Когурьо, селадоні (тип кераміки) та дзвонах періоду Корьо. Буддійська міфологія в її корейській інтерпретації втілена в численних пам'ятках *скульптури* та *архітектури* Сілла та Корьо, зокрема в скельному храмі Соккурам (8 ст.), усипальнях та інших пам'ятках сакрального мистецтва. Серед визнаних дослідників корейської міфології: Лі Нинхва (1869–1943), Лі Бьондо (1896–1989), Чхве Намсон (1890–1957), Сон Джінтхе (1900–1950), Ім Сокче (1903–1998), Чан Доксун (1921–1996), Кім Йольгю (1932–2013), Со Десок (нар. 1938), Чо Дон Іль (нар. 1939), Хьон Йонджун (1931–2016), усі — тепер Південна Корея; Л. Кендалл (нар. 1949; США), Дж. Г. Грейсон (нар. 1944; Велика Британія) та ін.

Космогонія

Космогонічні, антропологічні та етіологічні міфи корейців дійшли переважно в усній традиції, насамперед у шаманських міфах, і не утворюють єдиної канонічної системи. Найдавніші космогонічні уявлення відображають процес упорядкування первісного хаосу, відокремлення неба від землі та встановлення космічного порядку. Особливе значення для реконструкції цих уявлень має цикл шаманських міфів острова Чеджу, зокрема міф про Чхонджі-вана, де світ постає як результат упорядкування космосу після первісного безладу, а походження небесних світил, людей і земного ладу пояснюється діяльністю надприродних істот. Космос уявляли багаторівневим — складався з небесного, земного та підземного світів, між якими існували постійні взаємозв'язки.

В одному з космогонічних міфів на небесні світила перетворилися двоє дітей — брат Хесуні (Сонце) та сестра Тальсуні (Місяць), які забралися на небо по мотузці, рятуючись від тигра. У міфі про подружжя Йоно-рана (уособлював Сонце) та Сео-ньо (уособлювала Місяць) обоє після чудесного переправлення

до Японії набувають рис *культурних героїв* (сакральний зв'язок між Кореєю та Японським архіпелагом). У міфі про сонячні та місячні *затемнення* володар країни темряви Каман нара посилає «вогняних собак» (бульге) викрасти небесні світила, однак Сонце виявляється надто гарячим, а Місяць — надто холодним, тому їм не вдалося завершити задумане. Затемнення стали наслідком того, що собаки лише надгризли Сонце або Місяць. *Відпливи й припливи* пов'язували з рухом морського *дракона*, який заповзає до печери й залишає її, а *землетруси*, в одному з народних переказів, — з велетнем, що тримає бронзовий стовп, який підпирає небо, переставляючи його з одного плеча на інше.

Важливе місце в космогонічних уявленнях корейської шаманської традиції посідає *міф про близнюків-творців* — Тебьор-вана (Короля Великої Зірки) та Собьор-вана (Короля Малої Зірки), де втілено мотив протистояння доброзичливого бога-творця та його суперника-узурпатора. Це пояснює походження *зла* та страждань у світі. Після відділення неба від землі брати впорядковують первісний хаос, розділяють Сонце та Місяць і вступають у суперництво за владу над світом. Унаслідок їхнього змагання виникають хвороби, смерть та інші вади буття, що робить цей сюжет ключовим для розуміння дуалістичних уявлень про походження *добра і зла* в корейській міфології. Цей сюжет є унікальним зафіксованим зразком архаїчного корейського *епосу*. На його основі на материковій частині Кореї згодом сформувався під впливом буддизму міф про *деміургів* Мірика (*Майтрею*) та Сокка (*Шак'ямуні*), які також змагалися за правління над людським світом.

Антропологічні міфи представлені кількома традиціями. Найвідомішою є оповідь про ведмедицю Унньо, яка після тривалих випробувань перетворилася на жінку й народила Тангуна (Дангуна) — легендарного засновника держави Кочосон (поєднує риси культурного героя, першопредка та правителя). В інших варіантах прабадьком людей став син небесної *німфи* та духа дерева. Під час *Великого потопу* він урятував мурах, москітів і людського юнака. Усі разом потрапили на острів до старої жінки, яка виховувала рідну та прийомну доньок. Жінка вирішує віддати рідну доньку заміж за того, хто краще впорається з її завданнями, а прийомну — за іншого. Сину дерева на допомогу приходять

урятовані ним мурахи, він перемагає у змаганнях і одружується з рідною донькою старої. Тоді як людський юнак, що підступно обманював стару, змушений побратися з прийомною. Саме від цих двох пар і народжується нове, сучасне людство.

Етіологічні міфи пояснюють походження природних явищ, тварин, рослин, звичаїв і обрядів і позначені властивим для корейської міфології поєднанням шаманських вірувань із пізнішими історичними та релігійними нашаруваннями.

Космологія

Космологічні уявлення корейців сформувалися на основі автохтонних шаманських вірувань, які згодом зазнали значного впливу китайської *натурфілософії*, насамперед концепцій *інь і ян* (им-ян), п'яти першоелементів (о-хен) та енергії кі (гі). Всесвіт уявляли багаторівневим, а межа між небесним, земним і підземним світами не була непроникною: божества, духи, шамани та окремі герої могли переходити між світами задля підтримання космічного порядку.

Небо сприймали як сакральний простір небесних *божеств* і предків, тоді як земля була оселею для людей, духів природи та численних локальних божеств. Підземний світ асоціювали з царством померлих і надприродних істот. Під впливом буддизму в корейській традиції розвинулися уявлення про потойбічний світ — чосин («той світ»), на противагу світу живих — ісину («цей світ»). Згідно з ними, душа померлого проходить послідовний суд десяти королів на чолі з богом Йомною, які оцінюють земні вчинки людини. Залежно від винесеного вироку душі можуть бути направлені до різних областей *некла* для спокути *гріхів*, де зазнають покарань відповідно до скоєного, після чого дістають можливість нового переродження або досягнення остаточного спокою. *Потойбіччя*, отже, поставало не лише місцем покарання, а й простором морального суду, очищення та переходу до наступного етапу існування.

Важливе місце в корейській космології посідали сакральні гори — оселі божеств і духів, а також своєрідна вісь, яка сполучала небесний і земний світи. Особливо шанували гори Пектусан і Халласан, пов'язані з численними

міфологічними переказами про походження світу, *державності* та деяких культурних героїв. Священними вважали також великі дерева, печери, джерела, ріки й моря, де, за народними уявленнями, мешкали духи місцевості та водні божества. Кожен природний об'єкт мав власного покровителя або духа.

Сонце, Місяць і зорі мислилися живими сакральними істотами або персоніфікованими божествами. Дракони — володарями морів, річок і дощів, які забезпечують родючість земель і добробут громади; духи гір — охоронцями природного ладу і людських поселень.

Із поширенням китайської космологічної традиції важливе місце в корейських уявленнях посіла концепція Чотирьох небесних охоронців сторін світу (сасін): Блакитного Дракона Сходу, Білого Тигра Заходу, Червоного Птаха Півдня та Чорної Черепахи, обвитої змією, Півночі. Вони символізували чотири сторони світу, пори року, кольори, природні стихії та космічний порядок, а їхні зображення широко використовували в настінному живописі гробниць Когурьо, палацовій архітектурі, військовій символіці та ритуальній практиці.

Згідно з народними переказами, гори, моря, ріки та рівнини були створені *велетнями*. Вулканічні пагорби острова Чеджудо виникли з пилу, що обсіпався з ніг матінки Сольмунде Халман — володарки острова Чеджу і гори Халласан (яка правила їй за узголів'я). За іншими переказами, сліди перебування праматері Маго Хальмі збереглися у вигляді *дольменів*, а гора Пектусан утворилася з екскрементів велетня.

Есхатологічні уявлення корейців формувалися на перетині автохтонних шаманських вірувань, буддійського вчення про занепад *Дгарми* (маль-боп) та даоського *фаталізму*. Кінець світу мислився як низка катастроф, морального занепаду та космічних потрясінь (а не остаточна загибель). У буддійському контексті це трансформувалося на очікування приходу нового *будди* — Мірика (Майтреї), тоді як у народному *синкретизмі* породило потужні месіанські рухи (див. *Месіанізм*). Найповніше кризове світосприйняття відбилося в пізньосередньовічних пророчих книгах, передусім у «Чонгам нок». У ній зміни династій, війни, голод і переміщення сакральних центрів витлумачено як ознаки завершення епохи та провіщення появи праведного правителя-рятівника.

Корейська *есхатологія*, отже, поєднувала ідею неминучого занепаду з надією на відродження та встановлення нового світового ладу.

Пантеон

Пантеон корейської міфології сформувався внаслідок поєднання автохтонних шаманських вірувань із пізнішими буддійськими, даоськими та конфуціанськими уявленнями. Охоплює: верховних небесних божеств, міфічних першопредків і культурних героїв, численних духів природи та хатніх покровителів, шаманських божеств, а також релігійних персонажів, запозичених із Китаю та переосмислених у корейській традиції.

Найвище небесне божество у народних віруваннях — Ханільнім, володар неба та верховний охоронець космічного порядку. Після поширення китайської релігійно-філософської традиції його образ почали співвідносити з верховним небесним божеством *Шан-ді* (Сан-дже, Небесний імператор), під впливом китайської народної релігії — з Юй-ді (Нефритовий імператор), а в окремих середньовічних джерелах — зближувати з Хваніном, небесним володарем із міфу про походження Тангуна. Згідно з найвідомішим корейським міфом про походження *держави*, син Хваніна Хванун спустився з неба на землю, де від союзу з ведмедицею, що перетворилася на жінку (Унньо), народився Тангун — легендарний засновник держави Кочосон. Тангун посів центральне місце серед міфічних першопредків і поєднав риси культурного героя, родоначальника та першого правителя.

У пізнішій традиції важливу роль відіграє також Кіджа (кит. Цзі-цзи) — легендарний виходець із Китаю, якому китайська історіографія приписувала поширення серед давніх корейців цивілізаційних знань і державного устрою.

Осібну групу становлять міфічні засновники корейських держав і родів: Хемосу, Хебуру, Кимва, Чумон, Пак Хьоккосе, Кім Альджі, Сок Тхархе, Кім Суро та інші родоначальники, біографії яких поєднують історичні й міфологічні елементи. Їхнє походження здебільшого пов'язано з небом, а народження — з чудесними знаменнями, як-от сходження небесного світла, поява священних тварин або народження із яйця (відображає архаїчні уявлення про сакральне

походження правителів).

Пантеон *нижчої міфології* становлять духи природи. Найшанованішими були духи гір (сансін) — покровителі місцин, яких нерідко зображували разом із духом тигра (хосін) — володарем гір. Водний світ перебував під владою духів води (мульквісін) і драконів — йонванів, володарів морів, річок і дощів, які забезпечували родючість земель і добробут людей. Важливе місце належало духам дерев (особливо старих), печер, скель, великих каменів, джерел. Шанування духів природи зазнало еволюції: від масштабних священних територій «содо» в давнину до локальних *вівтарів* «сонхвандан» у пізніші часи. Содо, відомі з доби ранніх державних утворень, були сакральним простором недоторканності та проведення загальноплемінних обрядів. Натомість сонхвандан — кам'яні насипи або вівтарі біля підніжжя старих дерев чи на гірських перевалах — стали осередками народної релігійності, шанування духів-покровителів місцевості (сонан). Відбивали уявлення про нерозривний зв'язок між духами, громадою та природним довкіллям. Саме біля них відбувалися головні сільські ритуали (тончже), під час яких громада зверталася до духів про захист від стихійних лих, родючість земель і загальний добробут. Особливо шанували духів сонан — покровителів місцевостей, касін — хатніх божеств, сасін — духів-захисників сторін світу. Біля входів до поселень і храмів встановлювали джансіни — дерев'яні або кам'яні стовпи-*обереги* (охоронці громади) з вирізьбленим людським обличчям. Разом із священними жердинами сотте, увінчаними різьбленою фігуркою птаха, вони втілювали уявлення про *світову вісь*, що сполучає небо, землю й підземний світ. З-поміж хатніх божеств (касін), культ яких становив основу щоденних обрядових практик, найважливіші: Сонджу — дух-покровитель дому (мешкав на головній дерев'яній балці), що опікувався добробутом родини, Човансін — богиня кухонного вогнища, пов'язана з приготуванням їжі, здоров'ям домочадців і шаною предків, та Тходжусін — дух присадибної ділянки, що забезпечував стабільність і процвітання господарства. Цих трьох божеств сприймали як охоронців родинного простору, а їхнє регулярне вшанування відбивало архаїчні уявлення про нерозривний зв'язок між сакральними силами, землею та

повсякденним життям людини. Важливе місце посідала також Самсін Хальмоні — богиня народження, материнства та дитячої долі, культ якої був одним із найстійкіших у корейській народній релігії.

Помітне місце в корейській міфології належало астральним божествам — Сонцю, Місяцю. зорям, долю людини пов'язували із зоряним небом. Особливо шанували духа *Великої Ведмедиці* (Чхільсонсін), духа *Полярної зорі* та божеств окремих зір — покровителів довголіття, здоров'я й щасливої долі.

Важливу роль відігравали тотемічні та священні тварини. Найдавнішим *тотемом* був ведмідь (міф про Тангуна), тоді як тигр був охоронцем гір і символом сили. У міфах і народних віруваннях сакрального значення набули також дракон, півень, сорока, собака, жаба, змія, свиня, равлик та інші тварини. Під впливом китайської традиції до корейської міфології увійшли *фенхуан* (понхван) і *цілінь* (кірін), які символізували гармонію, процвітання та справедливе правління. До персонажів корейської народної демонології належать також дев'ятихвоста лисиця куміхо та токкебі — надприродний дух-*гоблін* і корейський *трикстер*, значущі для фольклорної традиції.

Пантеон шаманської міфології, що зберегла найархаїчніші уявлення про світ, включає численних богів і духів, а також героїв шаманських міфів. Чільною постаттю є принцеса Парі (Парі-кончжу) — прародителька шаманів і провідниця душ до світу померлих. Міф про Парі (Барі) є осердям поховальної обрядовості корейського *шаманізму* і виконується під час ритуалів проводу померлих, передусім *чіногі-кут* або *огу-кут*. Цей обряд покликаний очистити душу від земних страждань і забезпечити їй безперешкодний перехід до потойбічного світу. За сюжетом міфу, покинута батьками Парі вирушає до підземного світу на пошуки цілющої води, здатної врятувати їх від смертельної хвороби. Подолавши численні випробування та ставши дружиною володаря загробного царства, вона здобуває ліки та повертає батьків до життя, а сама отримує статус провідниці душ і прародительки шаманів. Цей міф, один із найрозлогіших і найрозробленіших у корейській шаманській традиції, водночас обґрунтовує ритуальну функцію мудан як посередниці між світом живих і світом померлих.

Після проникнення до Кореї буддизму, даосизму та конфуціанства пантеон істотно розширився. Буддійська традиція інтегрувала багатьох місцевих духів, зокрема сансін, до власної культової системи, а поряд із ними поширилися образи *Будди Шак'ямуні*, *бодгісаттви* Квансеім (*Авалокітешвари*), Мірика (Майтреї), Амітхабуля (*Амітабхи*), Пірочханабуля (*Вайрочани*), чотирьох небесних володарів, володаря підземного світу Йомни (*Ями*), *яки*, гандгарвів та апсар. Даоська традиція збагатила корейську міфологію оповідями про безсмертних (сонін), небесних фей (сонньо), чарівні острови та еліксир безсмертя. Конфуціанство, своєю чергою, утвердило *культ предків*, історичних героїв і мудреців, унаслідок чого багато легендарних правителів і видатних діячів стали об'єктами державного та родового вшанування.

Рецепція у культурі

Сюжети та образи корейської міфології широко використовували в літературі, *театрі, образотворчому мистецтві та народній культурі* в різні історичні епохи. Уже в ранній *поезії хянга* відчутний вплив шаманської та буддійської міфології (космогонічних уявлень, культу предків, віри в духів природи, гірських божеств сансін, посмертного існування душі та ін.). Згодом ці образи, інтегровані до буддійської та конфуціанської світоглядних систем, набули нового символічного значення, пов'язаного із захистом держави, моральним удосконаленням людини та *легітимацією* влади.

Вагоме місце в середньовічній літературі посіли житійні пам'ятки, історико-біографічна проза та прозові збірки пхесоль. У «Хедон косин чон» («Життя видатних ченців Кореї») буддійські легенди, оповіді про чудеса, кармічні переродження та втручання надприродних сил сприяли утвердженню авторитету буддизму та поширенню його морально-етичних *ідеалів*. Водночас у прозі жанру пхесоль міфологічні сюжети поступово втрачали свій сакральний характер і переосмислювалися як історичні перекази, дидактичні новели або міські легенди.

Міфи про Тангуна, Тонмьона (Чумона), Пак Хьоккосе та Кім Суро протягом століть виконували функцію легітимації державності, формування історичної

тяглості та *національної ідентичності*. Особливого значення вони набули в добу Корьо та Чосон, а також під час японського колоніального панування (1910–1945), коли міфологічна спадщина стала важливим символом історичної безперервності корейського народу. Взірцем літературної рецепції є поема Лі Кюбо «Тонмьонван пхьон» («Поема про царя Тонмьона»; 1193), де образ засновника Когурьо набув виразного патріотичного звучання.

Особливим етапом релігійного та політичного переосмислення постаті першопредка на поч. 20 ст. стало виникнення націоналістичного релігійного руху Тангунгьо (згодом перейменованій на Теджонгьо). Заснована в часи наростання японського колоніального тиску, ця релігійна течія пропагувала ідею божественного походження корейської нації та її консолідації навколо фігури прабатька Тангуна. Відіграла виняткову роль у корейському визвольному русі та антиколоніальному опорі: стала духовною та ідеологічною основою для багатьох повстанських загонів і військових формувань, що вели збройну боротьбу за *незалежність*.

Міфологічні сюжети активно використовувала класична корейська поезія. Так, у сілланській пісні жанру хянга «Чхойонга» («Пісня про Чхойона») легенда про сина Морського Дракона наділена апотропейною функцією, тоді як у поезії каса (розлогі поеми) даоські образи безсмертних і небесних фей стають засобом художнього осмислення вірності, духовного вдосконалення та гармонії людини зі світом.

Образи сансін, драконів, небесних охоронців, духів природи й буддійських персонажів широко представлені в образотворчому мистецтві — настінному живописі когурьоських гробниць, храмових розписах, народному малярстві мінхва, ритуальних *масках*, декоративному мистецтві та палацовій символіці. Вони поєднували релігійні, охоронні та естетичні функції, стали невід’ємною складовою традиційної корейської *художньої культури*.

У традиційному театральному мистецтві, зокрема народних маскових виставах (санде норі, тхальчхум), міфологічні образи використовували для сатиричного осмислення суспільних вад. У театрі маріонеток коктугаксі норим вони поставали у вигляді духів і демонів, а в музично-епічному мистецтві пхансорі

(т.з. корейська народна опера) органічно поєднувалися з мотивами героїзму, синівської шани та втручання надприродних сил.

У 20–21 ст. корейська міфологія набула нового життя в літературі, *кінематографі*, телесеріалах, вебтунах, манхві, цифровому мистецтві та комп'ютерних іграх. Сучасні письменники й режисери активно використовують традиційні *архетипи* для осмислення колоніального минулого, *Корейської війни 1950–1953*, *модернізації* та проблем сучасного суспільства.

Зажили популярності твори, що поєднують традиційну міфологію із сучасною *масовою культурою*. У вебтунах «Бог старшої школи» («The God of High School», 2011) та «Точка зору велемудрого читача» («Omniscient Reader's Viewpoint»; 2020) корейські міфологічні образи поєднано з персонажами світових міфологій, релігійних систем і літературних сюжетів. Вебтуни «Разом з богами» («Along with the Gods», з 2010) та їхня екранізація («З богами: Два світи», 2017, реж. Кім Йон Хва) творчо переосмислюють шамансько-буддійські уявлення про потойбічний світ Мьонбу, суд над померлими та образи чосин саджа (женців смерті). Шаманські ритуали кут, діяльність мудан (шаманок), віра в духів і демонів стали важливими сюжетними елементами сучасних фільмів і телесеріалів, зокрема «Легенда про куміхо» (2020, реж. Кан Сін Хьо), «Мій сусід — куміхо» (2021, реж. Нам Сон У), «Примарний демон» («Revenant», 2023, реж. Лі Чонрім), «Ексгумація» (2024, реж. Чан Дже Хьон) тощо.

Поширення феномену «*Корейської хвилі*» сприяло *глобалізації* корейської міфології. Завдяки перекладам вебтунів, міжнародному кінопрокату, стримінговим платформам, цифровим сервісам і відеоіграм образи куміхо, токкебі, чосин саджа, мудан, сансін, драконів та інших персонажів стали впізнаваними далеко за межами Корейського півострова. У сучасній світовій популярній культурі вони дедалі частіше функціонують поряд із персонажами японської та китайської міфологій, що засвідчує перетворення корейської міфології з регіональної традиції на важливий складник глобального культурного простору.

Значення

Корейська міфологія посідає особливе місце серед міфологічних традицій Східної Азії, поєднавши архаїчні шаманські вірування, культ природи та предків із буддійськими, даоськими та конфуціанськими нашірваннями. Рання історизація міфологічних сюжетів, унаслідок чого міфічні першопредки й культурні герої поступово перетворилися на засновників держав, родів і династій, зумовила зв'язок між міфологічною та історичною свідомістю корейського народу.

Упродовж століть корейська міфологія виконувала світоглядну, релігійну, етичну та державотворчу функції. Вона стала підґрунтям традиційної культури, народних вірувань, шаманських практик, літератури, театру, образотворчого мистецтва та обрядовості, а також справила помітний вплив на формування історичної пам'яті та *національної ідентичності* Кореї.

У 21 ст. корейська міфологія переживає новий етап розвитку. Її сюжети й персонажі активно інтегруються до літератури, кінематографа, цифрового мистецтва, відеоігор і міжнародної масової культури, набувають нових художніх інтерпретацій. Завдяки глобальному поширенню корейської культури корейська міфологія дедалі більше утверджується не лише як важливий складник національної духовної спадщини, але й самобутній і впливовий міфологічний комплекс сучасної світової культури.

Додатково

*Особливе місце у фольклорно-міфологічній традиції посідає образ куміхо, який сформувався на перетині міфології, народної демонології та середньовічної літератури. Упродовж століть цей персонаж зазнав численних переосмислень: від небезпечного духа-спокусника до одного з найупізнаваніших символів корейської міфологічної спадщини. Не менш характерним персонажем народної демонології є токкебі — надприродна істота, яка поєднує риси духа, пустуна та охоронця людей. На відміну від демонів у західній традиції, токкебі не уособлює абсолютне зло: у народних переказах він може як карати жадібних і несправедливих, так і винагороджувати чесних та працьовитих, завдяки чому став одним із найпопулярніших персонажів корейського фольклору. Міфологічні персонажі дедалі частіше зазнають художньої трансформації: так, дев'ятихвоста лисиця куміхо із демонічної спокусниці перетворюється на трагічну героїню, що прагне стати людиною, а токкебі — з гротескного духа-трикстера на благородного безсмертного захисника людей.

*Сучасні корейські науковці зазвичай послуговуються загальним терміном «сольхва» (перекази) для позначення всієї сукупності жанрів народної прози, до якої входять і міфи. Це стало підставою для дискусій щодо особистості корейської міфології як самостійної наративної системи.

Література

1. Janelli R. L., Janelli Y. J. Ancestor Worship and Korean Society. Stanford : Stanford

University Press, 1982. 244 p.

2. Sourcebook of Korean Civilization / Ed. by P. H. Lee : in 2 vol. New York : Columbia University Press, 1992. Vol. 1: From Early Times to the Sixteenth Century. 750 p.
3. Kim D.-W. A History of Religions in Korea. Seoul : Daeji Moonwha-sa, 2000. 487 p.
4. Grayson J. H. Myths and Legends from Korea: An Annotated Compendium of Ancient and Modern Materials. London; New York : Routledge, 2001. 454 p.
5. Ковальчук Ю.А. Країнознавство : Корея. Київ : Київський університет, 2011. 343 с.
6. Kendall L., Jongsung Yang, Yul Soo Yoon. God Pictures in Korean Contexts: The Ownership and Meaning of Shaman Paintings. Honolulu : University of Hawai'i Press, 2015. 176 p.
7. Fenkl H. I., Dalton-Fenkl B. The Korean mythos: A guide to the gods, heroes and legends. London : Thames & Hudson, 2024. 240 p.